

نایز

آیین های ایل شاهسون بغداد

گردآوری و نوشته: یعقوبعلی دارابی
ویراستار: منصور جام شیر

نایز

سرشناسه: دارابی، یعقوبعلی، ۱۳۳۹-
عنوان و نام پدیدآور: آیین‌های ایل شاهسون بغدادی /
گردآوری و نوشته یعقوبعلی دارابی؛ ویراستار منصور جام‌شیر.
مشخصات نشر: تهران: نگارینه، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری: ۲۴۴ ص.؛ ۵/۱۴×۲۱ س.م.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۳۰-۰۹۳-۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه.
موضوع: شاهسون بغدادی
موضوع: (Turkic people) Shahsevan Baghdadi
موضوع: ایلات و عشایر -- ایران
موضوع: Nomads -- Iran
شناسه افزوده: جام‌شیر، منصور، ۱۳۳۹-، ویراستار
رده‌بندی کنگره: DSR۷۲
رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۹۸۱۷۲
شماره کتابشناسی ملی: ۸۵۰۳۶۱۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: آیین‌های ایل شاهسون بغدادی
گردآوری و نوشته: یعقوبعلی دارابی
ویراستار: منصور جام‌شیر
چاپ نخست: ۱۴۰۰ تهران
شمارگان: ۵۰۰ جلد

تهران، میدان هفت تیر، کوی نظامی، شماره ۲۵، کدپستی ۱۵۷۵۶۳۵۹۱۱
تلفن: ۸۸۸۲۸۷۸۸-۸۸۳۱۵۰۵۱-۸۸۳۱۰۰۷۱
دورنگار: ۸۸۳۰۷۲۷۸-۸۸۳۰۷۲۷۸-۸۸۳۰۷۲۷۸
www.negarineh.com

غیر از اقتباس برای مستندنویسی با ذکر منبع،
هرگونه برداشت و بهره‌برداری از نوشته‌های کتاب،
بدون اجازه رسمی و مکتوب نشر نگارینه ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

ISBN: 978-964-230-093-8

9 789642 300938

قیمت: ۷۹۰۰۰ تومان

سخن ناشر

فرهنگ مجموعه به هم پیوسته‌ای از شیوه‌های تفکر، احساس و عمل است که به دوشیوه عینی و نمادین به کارگرفته می‌شود. فرهنگ به عنوان دستگاه رد معرفتی جامعه‌های انسانی عام است؛ اما هرگروه اجتماعی دارای وابستگی‌های خویشاوندی، شیوه اقتصادی، قانون‌ها، آیین‌ها، زبان، ادبیات و هنر ویژه خود است. تمام پدیده‌های اجتماعی و غیر، بنابر ضرورت زمان و مکان مطابق نیازها، اختراع‌ها، تجربه‌ها و مهاجرت‌ها... دستخوش تغییر و تحول می‌شوند، اما تغییر و دگرسانی در زمینه‌های فرهنگی بسیار آهسته و آرام است.

هر منطقه می‌تواند فرهنگ متفاوتی با دیگر منطقه‌های هم‌جوار خود داشته باشد. فرهنگ، راه مشترک زندگی، اندیشه و کنش انسان و دربرگیرنده سازگاری با نیازهای غریزی، فطری و اقتصادی یا محیط جغرافیایی پیرامون است. هرگاه به توصیف فرهنگی می‌پردازیم، خوب است به محیط جغرافیایی آن

فرهنگ، بنیاد اقتصادی، ساخت اجتماعی و سیاسی مردمی آن توجه داشت.

عناصر مهم تشکیل دهنده نمادین فرهنگ، زبان، ادبیات، آیین‌ها، آداب، سنت‌ها، رسم‌ها، بازی‌ها، موسیقی، رقص‌ها، پوشش و صنایع دستی است. البته باید توجه داشت در زندگی کوچ‌رو حفظ سند و مدرک دشوار است و این بار فرهنگی را نسل‌های پیشین به دوش داشته و سینه به سینه انتقال داده‌اند. زبان و گویش به عنوان یکی از عنصرهای مهم فرهنگی است. انسانیت با کلام آغاز می‌شود، یعنی زبان و سخن‌گویی با تعقل آغاز شده است و راه را برای پیشرفت هموار کرده است که پایانی برای آن قابل تصور نیست. زبان تنها وسیله انتقال سنت‌ها، آداب و رسم‌ها نیست بلکه خود بجز در آن چه انتقال می‌دهد مؤثر است. گوناگونی شیوه زندگی، فرهنگ‌ها و زبان‌های متفاوتی را موجب شده و مفاهیم واژه‌ها را پیرو قراردادهای اجتماعی کرده است. از این‌رو می‌توان گفت هر فکری را به هر زبانی می‌توان بیان کرد.

البته عامل سیاسی مثل هجوم قومی بر قوم دیگر و پذیرفتن زبان فاتح و یا تجدید حیات زبان مرده یک ملت نیز در ساختار زبانی نقش اساسی دارد.

تحول‌های اقتصادی، انقلاب اجتماعی و دگرگونی‌های نظام معیشتی، آداب، رسم‌ها و شیوه زندگی مردم را به وجود

آورده یا دچار تغییر کرده است که سبب پیدایش فرهنگ‌های مختلف شده است.

فرهنگ ملی مجموعه‌ای از فرهنگ‌های قومی با مرزهای سیاسی، مذهبی و اجتماعی است. فرهنگ ملی از ترکیب ویژگی‌های مشترک فرهنگ‌ها، در محدوده جغرافیایی خاص که دارای گذشته تاریخی، نحوه معیشت و آیین‌های مذهبی و اجتماعی مشترک هستند به وجود می‌آید.

عشایر توانایی سازگاری با شرایط محیطی را دارند. شیوه زیست، مسکن، زبان، موسیقی، غذا، لباس، آثار و صنایع دستی به همراه آیین‌ها، جشن‌ها از مهم‌ترین ویژگی فرهنگی آن‌هاست که به عنوان نمادی از زندگی سنتی بشر است.

ایل واژه‌ای مغولی ترکی به معنای دوست، یار، همراه و هم‌قبیله است. واژه ایلات (جمع ایل) برای نخستین بار در زبان فارسی در زمان ایلخانیان به کار رفت. ایل ساختار اجتماعی است که از اتحاد سیاسی، اجتماعی و اقتصادی که چند بخش و طایفه با فرهنگ و تاریخ مشترک است، بخش مجموعه‌ای از طایفه‌هاست که گویش و فرهنگ مشترکی دارند. طایفه متداول‌ترین رده جامعه عشایری و متشکل از چند تیره است. جماعتی از عشایر که با هم خویشاوندی دارند و در چندین نسل نسبی و سببی به نیای مشترکی می‌رسند تشکیل طایفه را می‌دهند. در ساختار ایلی سرپرستی طایفه به عهده ریش سفید یا کدخدا بود که توسط اعضای طایفه انتخاب

وبه وسیله رئیس، سرکرده، ایلخان، ایل‌بیگ منصوب می‌شد و هم‌آهنگ‌کننده سیاست ایل در طایفه بود.

ایل با هویت ایرانی پیوند ناگسستنی داشته است و آنان در حفظ تمامیت ایران، یا خود دولت تشکیل می‌دادند یا در مواقع نیاز دولت‌ها را یاری می‌کردند. از زمان مادها و فتح اسکندر تا زمان صفویه، عشایر برای کشور ایران نیروی قوی، مخلص و وفادار بوده‌اند... در گذشته، شاهان همیشه به دنبال این بودند که عشایر را نسبت به سرنوشت کشور حساس کنند تا هنگام جنگ از این قدرت استفاده کنند. تنها با همین قدرت بود که حدود ۶۰۰ سال تاج و تخت هخامنشیان در امان ماند. داریوش بزرگ، رئیس ایل‌ها را درگارد ویژه خود مدیریت می‌کرد. سرکرده‌های ایلات از خود به حدی شجاعت، خلوص و وفاداری نشان می‌دادند که شاهان از هیچ فرصتی برای نزدیک کردن خود به آنان و برقراری اتحاد فروگذاری نمی‌کردند؛ زیرا عشایر سپاه مهمی برای دفاع از کشور به شمار می‌رفت... به لطف همکاری ایل شاهسون بغدادی بود که صفویه توانست به قدرت برسد و نادرشاه هندوستان را فتح کرد و کریم خان زند... که خود از ایل زند برخاسته بود توانست با همیاری ایل شاهسون بغدادی ایران را دوباره یک پارچه کند... در دوره زند ایل شاهسون در سرکوب اشرار برای یک پارچه ماندن ایران تا جایی پیش رفت که سرکرده خود علی خان قاسملو را از دست داد... آقامحمدخان، بنیانگذار سلسله قاجار، خود از ایلات

ترك بود و همیشه سعی می کرد همه ایلات ایران را با هم متحد کند... او و برادرزاده اش فتحعلی شاه ازایل شاهسون بغدادی در کشورگشایی استفاده کردند... در انقلاب مشروطه ایران نیزایل شاهسون بغدادی با فرهنگ ایران دوستی با مشروطه خواهان همراه و هم دل شد اما این همراهی تاوان سختی داشت چراکه رئیس و سرکرده ایل علی اکبرخان منصورنظام را با مسمومیت قهوه قجری از دست داد... در حال حاضرهم فرهیختگان ایل که با این فرهنگ غنی رشد کرده اند در شغل های کلیدی با بهره گیری از دانش و تجربه به این مرزوبوم خدمت می کنند... نباید فراموش کرد که عشایر حکم استخوان بندی ایران را داشته و دارند و این ممکن نبود مگر به استناد فرهنگ عشایر.

از ویژگی های فرهنگی عشایر، حضور زنان در عرصه کار، مشورت، شادی، عزا، مناسبات اجتماعی، سیاسی، اقتصادی همراه و هم پای مردان است. مردان ایل در همراهی زنان از جمله در آداب نمادین نشان می دهند که از نقش موثر آنان در فعالیت ها آگاه و برای آنان ارزش فراوانی قائلند.

آداب و آیین های ایل هر کدام در تقویت توانایی افراد آن در مناسبات اجتماعی، اقتصادی و نظامی نقش داشته اند. چوب بازی و نشانه گیری با فلاخن (سپان داشی) که مردان در آن شرکت می کنند، نشانه وجود مردان دلیری است که در حفاظت از قلمرو ایل و کشور، مصمم و توانايند. بی شک موسیقی و ترانه های

محلی عشایر بخشی از گوهرگران بهای فرهنگ بومی این سرزمین است که نشان از مردمی صبور، سلحشور، سخت‌کوش و دوستدار وطن دارد. کنکاش در هر بخش از فرهنگ ایل نشان می‌دهد این فرهنگ ریشه در تاریخ باستانی دارد.

همان‌گونه که بیان شد زبان و گویش از عنصرهای مهم فرهنگ است و در حفظ و انتقال آن باید کوشید. در کنار زبان و گویش، آیین‌ها، آداب، بازی‌ها از نمودهای اجتماعی و فرهنگی هراجماع به حساب می‌آیند و در حقیقت ویژگی اصلی بازی، آموزش و سازگاری با نظام و محیط طبیعی و اجتماعی پیرامونی است.

انسان‌ها از تولد، غذا خوردن، حرف زدن، لباس پوشیدن، شناخت ارزش و ضد ارزش را از خود آگاه از خانواده و جامعه پیرامون خود فرا می‌گیرند که به نوعی فرهنگ آن‌هاست، اما می‌توانند بر اساس ویژگی‌های جسمانی، فکری، روانی، علمی و اجتماعی که دارند یا به دست می‌آورند، در چارچوب آن چه آموخته‌اند باقی نمانند و پا فراتر نهند.

دنیا به سمتی پیش می‌رود که در این راه به هیچ رسم و سنت دست و پاگیری رحم نخواهد کرد. از طرفی هم ما با سنت‌ها، آداب و رسوم آمیخته‌ایم و واقعیت این است که هر ملتی به تاریخ، سنت‌ها و رسم‌های خود زنده است. پس نباید فرهنگ و سنت را فراموش کرد بلکه بهترین راه حفظ، ریشه‌یابی

آن‌هاست. اگر قرار است رسمی را به جایاباوریم ضمن شناخت، شاخ و برگ‌های اضافه آن را کنار بزنیم. یعنی برای زندگی امروز باید با آن معامله کرد و در این داد و ستد گزینه‌های خوب آن را با زندگی نوین ترکیب و رسم مناسب و پذیرفتنی را گسترش داد. در روزگار بحران هویت یکی از راه‌های حفظ هنجارها، بازگشت به آیین‌ها و آداب و رسم‌ها با ویژگی که گفته شد، است. پیوند دیر پای انسان با فرهنگ پیشین، فرصتی برای احساس هویت است. دردنیای قدیم گرچه حجم اطلاعات مثل امروز فراوان نبود اما آن چه تولید فرهنگی نامیده می‌شد، سازنده آداب و رسم‌ها و تمدن فرهنگی جامعه بود و ملت‌های گوناگون به دلیل داشتن فرهنگ‌های برتر و دیرپا می‌توانستند به یک دیگر تفاخر کنند. انتقال فرهنگی ایل شاهسون بغدادی یعنی تاریخ، رسم‌ها، آداب و سنت‌ها به شکل نوشته با توجه به دست فرهنگ‌های آن تا کنون اندک صورت گرفته است.

انتشارات نگارینه به فراخور توان در بازسازی هویت و فرهنگی ایل شاهسون بغدادی با چاپ و نشر کتاب‌هایی در این زمینه هر چند اندک شروع به تلاش کرده است. کتاب "تاریخ شفاهی ایل شاهسون بغدادی به روایت فتح السلطان" و کتاب آیین‌های ایل شاهسون بغدادی "که چاپ و منتشر شده است از این دست است و ان شاء الله در این زمینه کتاب‌های دیگری نیز منتشر خواهد کرد.